



# השבועון היהודי הראשון באנגליה בארצות הברית

ברברה שטראוס ריד

לאחר שהופיעו 12 גיליונות — הרים בוש את ידיו.

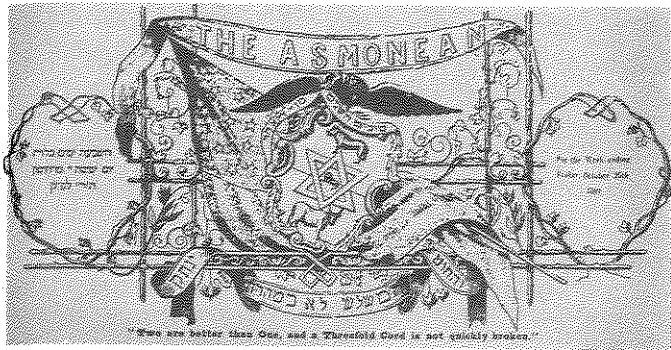
השבועון היהודי השני — הראשון בשפה האנגלית — היה "החשמונאי" (Asmonean).<sup>2</sup> עורכו היה רוברט ליאון, בנו השני של וולף ליאון, סוחר לונדוני, שנולד ב-15 בינואר 1810.<sup>3</sup> רוברט קיבל חינוך שמטרתו להכניסו לעולם המסחר והעסקים, אם כי התעניין גם במדעים. עוד לפני שמלאו לו 18, כתב מאמרים שפורסמו בכתבי עת מקומיים באי גרזי. שנים אחדות אחר כך עקר ללונדון, פתח

שלושה חודשים בלבד.<sup>1</sup> הסיבה לכך היתה, שהעתון היה בעל נימה פילוסופית מובהקת ולכן לא הצליח להגיע אל ציבור קוראים גדול. יהודי ארצות הברית באותה תקופה לא הצטיינו בהשכלה כללית רחבה ואף לא בחינוך יהודי נאות.

גזויעתו של העתון נבעה, אפוא, מאדישותו של הציבור, אם כי בוש פירסם בו את עבודותיהם של טובי ההוגים באירופה וגם הכותבים האמריקניים שלו נימנו עם "האורות המובילים" בחיי היהדות בארצות הברית.

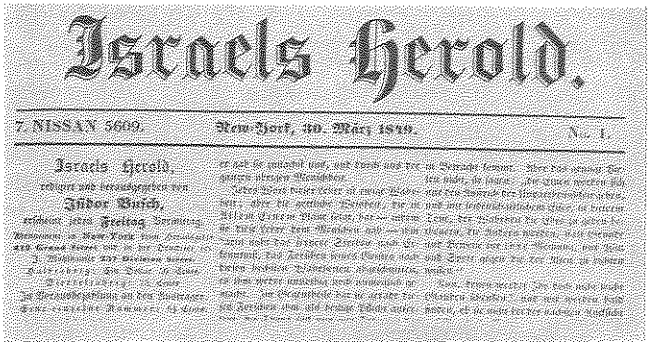
כל קבוצת מהגרים, בין גדולה ובין קטנה יותר, הוציאה לאור, לאחר בואה לארצות הברית, ביטאונים אתניים. ביטאונים אלו גילו התעניינות אמיתית יותר בקוראיהם וקיימו קשרים אישיים ומועילים עימם. גם המהגרים היהודים לא חרגו מכלל זה.

שני שבועונים יהודיים נוסדו בשנת 1849, כדי לענות על צרכיהם של יהודי ניו יורק. הראשון שבהם, Isreals Herold, החל להופיע בשפה הגרמנית, ב-30 במרס אותה שנה, בעריכת איזידור בוש. העתון התקיים



"החשמונאי" - גיליון מס' 1

היה גדול וברור, מורכב מסמלים יהודיים: במרכזו היה מגן ועליו דמויות של בעלי חיים, המייצגים את שבטי ישראל - הזאב של שבט בנימין, השור של שבט מנשה וגור אריה יהודה. השם "החשמונאי" נלקח, כמובן, משמותיהם של מתתיהו החשמונאי ובניו, שעמדו בראש המרד המוצלח נגד היוונים במאה השנייה לפני הספירה.<sup>10</sup> כותרת המשנה בישרה כי זהו "כתב עת משפחתי, המוקדש לנושאי מסחר, פוליטיקה, דת, ספרות - ביטאון שיהיה מסור לאינטרסים של בני ישראל באמריקה". בעמוד הראשון היה גם טור של "תומכים ואנשי חסות", שכלל את שמותיהם של אנשי כהונה, נשיאים של תשעה בתי כנסת ויהודים נכבדים מכמה ערים בארצות הברית. המוטו היוצא דופן של העתון היה: "טובים השניים מן האחד, אשר יש להם שכר טוב בעמלם. כי אם יפלו - האחד יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו. גם אם ישכבו שניים וחס להם - ולאחד איך יחם? ואם יתקפו האחד, השניים יעמדו נגדו, והחוט המשולש לא במהרה יינתק". (קוהלת, פרק ד', פסוקים ט"י-כ'). פירוש המוטו: קריאה לאיחודה של יהדות אמריקה. בכרך השלישי הוחלט לפשט את השירטוט. הסמלים סולקו ובמקומם הוטבעה הסיסמה: הידע הוא עוצמה.<sup>11</sup> צורתם של הגיליונות הראשונים הועתקה מכתב העת American Irish, שהחל להופיע חודשים אחדים בלבד לפני "החשמונאי". בעת הופעתו של החשמונאי היה לו בן תחרות אחד: כתב העת Occident שיצא לאור בפילדלפיה. זו היתה אמנם תחרות, שלא



"ישראל הרולד" שקדם ל"חשמונאי"

ליאון היה פעיל גם בחיים הציבוריים והפוליטיים של העיר. במדריך העיר ניו יורק משנת 1840-1841 צוין עיסוקו של ליאון כעוזרו של המפקח העירוני, והיה לו משרד בבניין העירייה. כעבור כשנה, הוזכר ג'ון היליירי כמפקח על ניקוי הרחובות מטעם העירייה, ויש להניח שבמסגרת זו הם נפגשו. השניים נהפכו לצמד במרס 1852, והחליטו להוציא לאור את העתון המסחרי של ניו יורק New York Mercantile Journal, שבועון המוקדש לעסקים.<sup>8</sup> אותו זמן כבר כיהן ליאון כסגן נשיא האגודה היהודית לצדקה. היו לו קשרים עם דמויות פוליטיות מקומיות וכלל ארציות ועם מכריו נמנו אז הנרי קליי, גנרל לואיס קאס ודניאל ובסטר. רוברט ליאון, שמעולם לא היה בריא מבחינה גופנית, לקה בליבו ב־10 במרס 1858. הוא מת שלוש שעות לאחר שובו לביתו. אחרי ארונו בלוויה - הגדולה ביותר למן לווייתו של העורך והדיפלומט מרדכי עמנואל נוח - צעדו שישה רבנים, ארבעה נשיאים של בתי כנסת, תובע מחוזי ראשי, סוחרים נכבדים וכן "אזרחים נוצרים מכובדים מאוד".<sup>9</sup> הוא הובא למנוחתו בבית הקברות בסייפרס היל, שמנהלו היה אז הרב שמואל מאיר אייזקס (שערך אחר כך שבועון משלו בניו יורק). מניחים כי לאחר מותו של רוברט ליאון, חזרה אלמנתו לאנגליה, שכן שמה לא הופיע מאז במדריך ניו יורקי כלשהו.

**"בני ישראל הם דמוקרטים"**

הגיליון הראשון של "החשמונאי" הופיע ב־19 באוקטובר 1849. שרטוט השם שעל השער

שם עסק, נשא לאשה את דינה מואסון, לונדונית צעירה, ונמנה עם מתפללי בית הכנסת במיידן לייף ואף שימש מנהל קופת הקהילה. ב־1840 הגישו רוברט ליאון ויהודי נוסף, הברון דה גולדסמיד, איגרת ברכה למלכה ויקטוריה, לרגל נישואיה. ב־1844 היגרו הליאונים לניו יורק ושם נולדו להם שבעה ילדים. רוברט ליאון פתח בניו יורק בית מלאכה למטריית, אבל לא הצליח לקיים את משפחתו כיאיות מעבודתו. עם זאת האמין שיוכל לפעול למען "העניין היהודי" על ידי הוצאתו לאור של שבועון. אמנם, מאמריו פורסמו בכתיבת עת באנגליה,<sup>5</sup> והוא שלט היטב בשפה האנגלית, אבל לא היה לו ידע כלשהו בעברית או בגרמנית, הלשונות שרווחו אז בקרב יהודי ארצות הברית. זמן מה לאחר בואו של ליאון לאמריקה, פורסמו על ידי יצחק ליסר (עורך עתון יהודי בפילדלפיה) שתי מסות משלו וכן מאמר על הצורך באחדותה של היהדות האמריקנית.<sup>6</sup> הגם שלא היה לו שום ניסיון בהוצאה לאור של עתונים, הוא האמין כי יידידו באגודה היהודית לצדקה, Hebrew Benevolent Association, וחברותו בבתי כנסת חשובים (אותו זמן אפשר היה להשתייך לכמה בתי כנסת), יסייעו לו להשיג תורמים רבים למפעלו. עם זאת ידע שיציבותו הכספית של העתון תהיה תלויה בתפוצתו ובמודעות שיפורסמו בו, אם כי הכיר בכך שיצטרך להסתפק תחילה באוכלוסיה היהודית בניו יורק ורק אחר כך לנסות להפיץ את עתונו בקרב יהודים ברחבי המדינה.<sup>7</sup>

דמוקרטים מימים ימימה; ואם יקראו את ההיסטוריה שלהם בתשומת לב לא יוכלו להיות אלא דמוקרטים!<sup>16</sup>

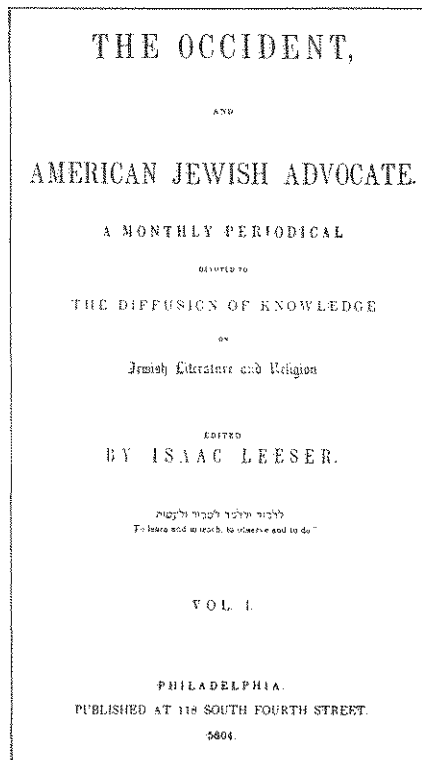
**מאמרים, ביקורות וגם סנסציה**

העתון תמך בבחירתו של פרננדו ווד לתפקיד סגן נשיא ארצות הברית, בעת שהתכנסה ועידת הדמוקרטים בסינסינטי. ליאון חיזרה דעתו, שראש עיריית ניו יורק יוכל לאחד את "הקולות המנוגדים" במפלגה.<sup>17</sup> כאן ראוי להעיר כי הודעות וצווים של העירייה התפרסמו באורח קבע ב"החשמנאי".<sup>18</sup>

ליאון תמך בגלוי בהחזרתו של עמנואל ב. הארט כציר לקונגרס ואף פירסם את מספר הקולות שבעזרתם הביס הארט את שני יריביו. כן פירסם ביוגרפיה קצרה של הארט.<sup>19</sup> ליאון ציין, כי הארט היה חבר קונגרס טוב וכי עובדת היותו יהודי לא השפיעה מבחינת התמיכה בו. פעולות חקיקה של העירייה ושל המדינה דווחו במלואן. העתון פירסם כתבה על אספה שבה נדונה תביעה לתיקונים בחוקי העזר העירוניים. כן פירסם ליאון את רשימת מפקחי הבחירות ורשימת מקומות שבהם יהיה אפשר להשיג את פתקי הקלפי, לרבות חנויות למכור ממתקים, כלי בית, נעלים או סיגרים.<sup>20</sup>

התעניינותו של ליאון בפוליטיקה לא מנעה ממנו קיום קשרים מסוג אחר. הוא קיים קשר ואף התכתב עם דניאל ובסטר, וכאשר מת ובסטר, הפך ליאון את סדר הטורים בעתון כאות אבל.<sup>21</sup> כן העתיק כתבה מהעתון "בוסטון קורייר" על שעותיו האחרונות של ובסטר. נוסף על כך פירסם דברי הספד, אך לא הזכיר כלל את קשריו של ובסטר עם הקהילה היהודית. ליאון תיאר את המנוח כבעל "רוח נעלה" ו"לב נאצל". בסוף אף פירסם לוח כרונולוגי על קורות חייו של האיש.

חדשות מהקהילה או מחוץ לארץ היו מן הסתם גורם המשיכה העיקרי של "החשמנאי". ליאון שקד על סיקור אירועים, שיהודים נטלו חלק בהם, כגון פעילויות בבתי מחוקקים, למשל, כשפתח רבי יוליוס אקמן בתפילה את התכנסות הגוף המחוקק של מדינת וירג'יניה ב-1850 או כשנבחר הרב יצחק מאיר ויזי לכהונת רבם של שני בתי המחוקקים של מדינת ניו יורק — דיווח על כך



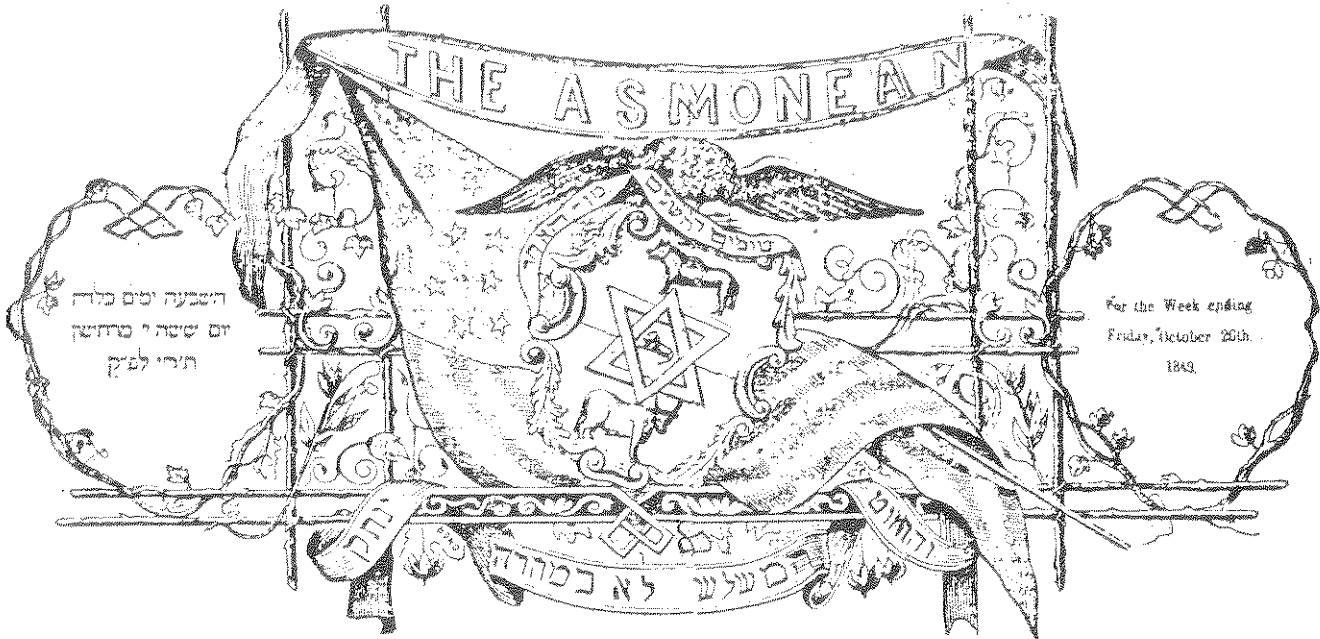
המתחרה מפילדלפיה — "אוקסידנט" של הרב יצחק ליסר

מסוגל לשלם להם בעד הכתבות ששלחו. הפוליטיקה תפסה מקום נכבד ב"החש-מונאי", בלי ספק בשל התעניינותו הכלתית נלאית של ליאון בשטח זה. בשנות ה-50 של המאה שעברה, התנגד העתון לתופעת ה"לא לדעת", וב-1856 תמך בבחירתו של גיימס ביוקנן לנשיא ובבחירתו של פרננדו ווד לתפקיד ראש עיריית ניו יורק.<sup>22</sup> כשהעיר אחד הקוראים על העדפותיו הפוליטיות של ליאון, השיב לו העורך, כי "החשמנאי" הוא ביטאון לענייני מסחר, דת וספרות, אבל גם פוליטיקה. עוד טען, כי בין השאר חובתו ליידע את הציבור היהודי מהי עמדתו בנושאים פוליטיים.<sup>24</sup> ייתכן מאוד שמודעות שפירסמו מדי פעם עסקני בחירות של "טאמאני הול" (המנגנון של המפלגה הדמוקרטית בניו יורק) ושל העירייה, השפיעו על קביעותיו ועמדותיו של "החשמנאי", והניעו את עורכו לתמוך בדמוקרטים.<sup>25</sup> ליאון האמין, שיהודי חייב מעצם טבעו להיות דמוקרט: "בני ישראל הם

נעלמה מעיניו של עורך "אוקסידנט", הרב יצחק ליסר, שקידם בברכה את העתון החדש, בתוספת אזרה לעורכו:

אנו מקווים שהביטאון יתקבל במחנות העידוד שהוא ראוי לו; ועם זאת אין אנו פטורים מלומר כי קרוב לוודאי שינחיל הפסדים כספיים ניכרים לבעליו. הניסיון האישי שלנו בהוצאה לאור של עתון בשביל בני עמנו, מלווה בשורה ארוכה של מזערי מן ההכנסות לצרכי פרנסתנו, כבר מזמן היינו נוטשים את כסא העריכה. תמיד מצער אותנו לראות אדם חסר ניסיון, חושף עצמו לאכזבות, שלבטח אורבות לפתחו. אנו יודעים מה פירוש לנהל מאבק נגד ציבור אדיש, שאינו מעוניין לשמוע דבר מזולתו. לפיכך קיוונו שלא יופיעו עתה מועמדים נוטשים לאכזבות כאלו. ניסיונו להניא את מר בוש מלהוציא את ה"Israel's Herald" אף על פי כן המשיך בכך, הוציא לאור 12 גיליונות וחדל, אף הבין שהצעתנו היתה נבונה. אנו מאחלים, אפוא, למר ליאון הצלחה רבה יותר, אם כי חוששים אנו שההוצאה תהיה הפוכה.<sup>22</sup>

על אף תחזית עגומה זו, החזיק "החשמנאי" מעמדו ואף היה מתחרהו של ליסר במשך 10 שנים כמעט — עד יום מותו של ליאון. בגיליון הראשון של "החשמנאי" ציין ליאון כי מטרתו לעודד איחוד קהילתי של בני ישראל באמריקה. הוא גם מעוניין לספק מידע על המתרחש בקרב העם היהודי: "כל הידיעות מחו"ל ומבית תזכנה בכיסוי נאות, עד רגע מסירת העתון לדפוס". ליאון אף הבטיח לפרסם "בכוכב ראש" תגובות מתאימות. עם זה נימק, כי הסיבה העיקרית להוצאתו לאור של העתון היא השאיפה לעודד "שיתוף פעולה בין המשכילים לבין הנדיבים שבעם". הוא חתר גם "להפיץ בקרב אחינו מידע טוב יותר על עקרונות הדת היהודית". ועוד כתב העורך בגיליון הראשון: "העתון בא לעולם בלא שיידינו תהינה כבולות ובלא שנהגה כמשוא פנים, שכן אנו סבורים, שחובתם של בני ישראל לקדם את המידע, לשים קץ לדעות הקדומות ולהחדיר הבנה טובה לאינטרסים שלנו, כמבשרי אתוה דתית". ליאון הודה בחוסר ניסיונו כעתונאי, אבל ציין: "אין אנו חסרים התלהבות בשאיפתנו לקיים את השלמות הלאומית שלנו ולמנוע את קללת הכפירה מקרב בני עמנו". הוא תר אחרי כתבים ברחבי המדינה, אם כי מעולם לא היה



"Two are better than One, and a Threefold Cord is not quickly broken."

VOL. I.—No. 1.

"KNOWLEDGE IS POWER."

MOOREHEAD & SON, PUBLISHERS  
140 Nassau St., New York.

**The Asmonean**

HAS THE PATRONAGE AND SUPPORT OF THE MINISTERS AND PRESIDING OFFICERS OF THE FOLLOWING CONGREGATIONS IN THE CITY OF NEW YORK.

- Crosby St. **השבעה ימים כלור**
- Wooler St. **אגודת חסידים**
- Attorney St. **אגודת חסידים**
- White St. **אגודת חסידים**
- Pearl Street. **אגודת חסידים**

Subscribers Names received by the following gentlemen:  
**NEW YORK.**

- THE REV. DR. LILIENTHALL,
- THE REV. S. M. ISAACS,
- BACH, J. L., 140 William Street.
- BITTENHOEFFER, L. 44 Beaver Street.
- GOLDSMITH, H. 4 West Broadway Place.
- HART, H. E., 137 William Street.
- HABER, ISAAC, 134 William Street.
- ISAACS & SOLOMON, 50 Nassau Street.
- LEVY MARK, 49 Maiden Lane.
- LEVETT, Dr. M., 628 Broadway.
- MAWSON, BROTHERS, 161 Water Street.
- MOHRSON & LEVY, 134 William Street.
- SIMONS, F. & H., 33 Maiden Lane.
- SOLOMON & HART, 44 Broadway.
- WOLFF, M. G. Maiden Lane.
- WALTER, I. D., 40 Beaver Street.

**BRACERS.**

- LEVY SYLVESTER,
- LYON, SAMUEL, Bookseller, Chestnut Street.
- MAWSON, H. S., North Third Street.

**ST. LOUIS.**

- LEVY, LEWIS M.,
- BARNET, MICHAEL, Camp Street.
- GOLDSMITH, HABER & CO.
- HART, ISAAC.

**MOBILE, ALA.**

- MORRISON, JOS.
- Agents are wanted in every City of the Union.

**NOTICE.**

The Asmonean is sent to various persons not at present on the Subscription List, with a view to increase its patronage. Trustees of Synagogues, Congregational and Society Officers are solicited to lend their co-operation. Book orders and Agents will be afforded twenty per cent. on all Subscriptions purchased for and forwarded. Agents are wanted in all countries.

**TO OUR SUBSCRIBERS.**

In the circular announcing our intention to publish the Journal, we set forth that the Asmonean would be devoted to the advocacy of a congregational Union of the Israelites of the United States, and the general dissemination of information relating to the people. That its columns would be open to all and every communication appertaining to our Society, our Congregations, our Literature, and our Education. That all Foreign and Domestic News would be collected up to the latest moment prior to going to press, and that all matters of public interest would be temperately commented on. At the commencement of our labors, we deem it necessary to repeat this statement, in order that there may be no misconception of the purpose and intention of the proprietors of this Journal. Emerging from a rankish desire to create the cultivation of a Unity of action between the learned and the pharisaic of Israel, and of diffusing amongst our brethren, a better knowledge of the principles of the Jewish Faith, the paper commences its existence perfectly unfeared and unpledged. Free from the trammels of the schools of casuistry, we are disposed to act according to the maxims of our sages: **ירדנו וקבלנו**—Investigate and acquire great. Thus we hope to do soberly and humbly, craving at the hands of our co-religionists, who are better qualified, every aid and assistance which it is in the power of eminent talent to grant in those lines pursued themselves, for it is the duty of all Israelites to further every undertaking having a tendency to dissipate existing prejudices, and induce a better understanding of the true interests of Israel as a religious brotherhood. What is the value of education which seeks Advancement in the pursuit of conscience, the labors of the bar, or the senate, compared with that which seeks the elevation not merely of the individual, but of the Jewish people? No man can hope to attain eminence as a Jew, or glory in remaining one, until he has done his share in removing the prejudices of darker times. It is with these sentiments, and not in a spirit of arrogance, that we have assumed this great responsibility of directing a public Journal. As journalists, we may lack experience, but we are not ashamed of resort to our desire of promoting our national integrity, and securing the share of nobility from our people.

Our arrangements for obtaining intelligence respecting country congregations are at present incomplete. We shall at the earliest moment appoint correspondents in every section of the States, and by the exercise of unremitting attention, make our paper the means of concentrating the energies and resources of the believers to Israel.

Whenever the subscription list of the Journal warrants it, or the demands of our Advertisers necessitate an our Columns, we will increase the size of our paper. Correspondence from all parts of America and Europe relating to our paper, may be transmitted at the Editors charge. Communications appertaining to private enterprises must necessarily be post-paid.

**SPEEDY JUSTICE.**

Our State Legislature with a host of legal empirics, have been for many sessions, the former actively, the latter for themselves, profitably employed in pruning and training, extirpating and replanting the prolific vine called the cops, exhibiting at various times certain portions as plants of extraordinary vigour, capable of resisting the insidious action of the many caterpillars crawling about the Courts, and of affording shelter and protection when necessary, yet, were a stranger to consider several of the Courts, and observe the mode in which the business is conducted, he would conclude that *speedy justice* was a term without meaning, and that there were many places to dispel *rust* in the city, besides those enumerated in the published lists of amusements of the day. The San Francisco method, with its rough and ready nail on the posse comitatus, its instant election of judges, and impawning of jurymen, with all the passions sprung upon them, is far better worthy of adoption than New York's retinue of inquiring justices, investigating and petty juries, and sentencing judges: the proceedings upon all the late trials of importance are to be considered fair specimens of the administration of justice. Witness the late reports of the mode of obtaining a jury in the case of the people against Judson and others. Now, was it possible to find a citizen with a gleam of intelligence beyond a least of burthen, who had not heard of the Mayor Place disturbance, of the slaughter of many persons on the eventful night in May, yet the admission of such knowledge, made by calling things by their proper term, and a public tumult is a riot, if not have any meaning, was held to be a ground of incompetency in a jurymen, and in the case of the people against John Price, for the murder of G. W. Campbell, at Baltimore, where the Court decided that no newspapers had read the accounts of the murder as published in the newspapers, could be competent to sit as a juror, and his reading must have created an impression of the guilt of the prisoner, and therefore, after calling 7000 witnesses, and spending three days at an expense of \$100,000 to the county, they were obliged to remove the prisoner, and change the venue.

We will suppose, (which was the fact) a man is found dead, under such circumstances as leave no doubt that his death proceeded from the violence of others, would a man be morally incompetent to sit as a juror, because a grand jury had returned a *cross bill*, or the proposed jurymen had read an account of the murder, and believed that it had been perpetrated. What has this reading to do with the evidence to be offered in the case, for or that, and that only, if the verdict is to be founded. We refrain from offering all that occurs to us upon the ruling of the *cross bill* case, but we cannot resist calling the public attention to the fact that many of the witnesses, and the public participation of persons other, and of the legal authorities, in one instance, and in the other, as particularly rich. In re Judson. It is a court suggested to the triers

יותר מהכנסותיו מתפרצות.

דומה שהעתון היה יציב מבחינה כלכלית בכל שנות קיומו, אם כי אין בנמצא דיווחים עסקיים כלשהם. חשוב לזכור שליאון הצליח, גם מפני שהיה לו ביטאון נוסף, המוקדש לנושאי פיננסים ומסחר, שהופיע פעמיים בשבוע. המפרסמים בעתון זה נתנו לו, כהפגנת רצון טוב, גם מודעות בשביל "העתון היהודי שלו". ברוב הגיליונות של "החשמונאי" היו שלושת העמודים הראשונים מלאים פירסומות לפנימיות יהודיות, לסמינריונים, לספרים בעברית, לכיטוח (אש, ים, חיים), לבנקים, לתרופות פטנטיות, משקפיים, סוכני אניות, רכבות, איחסון, כלי נגינה, כלי נשק ותחמושת, עורכי דין וסרסורי בורסה.

ליאון נהג לגעור בלי הרף במנויים שלא שילמו בזמן או שהתחמקו מתשלום. עם זאת, הוא המשיך לשלוח את העתון למנויים רבים שלא שילמו את דמי המנוי, ובלבד ששמותיהם יהיו כלולים ברשימת הקוראים. הוא רצה להוכיח בכך למפרסמים, שמספר הקוראים גדול ורב.<sup>30</sup> כמה ממקבלי העתון לא שילמו אפילו בעד שנת המנוי הראשונה, ואף על פי כן המשיך ליאון לשלוח אליהם את העתון במשך שנים.<sup>31</sup> בשלב מסוים חשב ליאון על פירסום רשימה של "עברייני תשלום". הוא איים למחוק מרשימת המנויים את כל המפגרים בתשלום במשך שנה שלמה, ואף הצהיר שיימנע מלשלוח את העתון לכל מי שלא ינהג לפי נהלי "תשלום מראש".<sup>32</sup> בתשובה למכתבים ששיבחו את העתון ועודדהו, נהג לכתוב, כי השגת חמישה, עשרה או עשרים מנויים, תועיל יותר מ"כרך שלם של תשבחות".

### "המפלגתיות היא שגעון"

כבר בתחילת הדרך הכיר ליאון בעובדה, שרוב יהודי ארצות הברית הם דוברי גרמנית. הוא ידע כי אינו יכול להגיע אל ציבור דוברי הגרמנית ולפיכך עליו לכלול בעתון חומר בשפה זו.<sup>33</sup> ליאון האמין שהוא זקוק למוסף בשפה זו, כדי לרכוש קוראים מקרב דוברי הגרמנית, שמספרם הלך וגדל בניו יורק ובשאר חלקי המדינה. הוא עצמו ידע רק מעט גרמנית וראה צורך להעסיק עוזר לשם כך.

דומה שליאון הוכיח למפרסמים את כדאיות השקעתם ב"החשמונאי", שכן נהג לפרסם בעתון מאמרים בשבחם של מוצריהם. הוא אף פירסם מאמרים בשבח המפרסמים עצמם, שמוצריהם הופיעו במודעות בעמודים הסמוכים. "החשמונאי" אף הביא ידיעות רבות, בעלות עניין מיוחד, על בתי כנסת ואירגונים שונים בניו יורק וכמקומות אחרים, בייחוד אלה שנהגו לפרסם מדי פעם מודעות "דרושים", כגון דרוש בעל-קורא או מורה לעברית.

ליאון הקדיש תשומת לב מיוחדת לקבוצות ששילמו בעד פירסום הודעות על כינוסיהן. זה היה מקור הכנסה נוסף לעתון, והוא נקט מדיניות זו זמן מה.<sup>34</sup> למרבה צער הוא לא היה מסוגל להמשיך בכך לאורך זמן, והודעות ללא תשלום שוב מצאו דרכן אל העתון.

דומה היה שליאון שוקד בלי הרף על חיזוק מצבו הכספי של העתון. בשנת 1850 הודיע, כי הערות או ידיעות תוכלנה להתפרסם רק אם יש בהן עניין לציבור היהודי בכללו, או אם שילמו בעדן — אבל הוא חזר בו כעבור זמן מה ושינה את מדיניותו, אולי מתמת מחסור בחומר כזה, והסכים לפרסם כל חומר שהתקבל. ואולם, לאחר זמן מה שוב שינה את מדיניותו והסכים לפרסם רק מודעות בתשלום.<sup>35</sup> התוצאה היתה דיווח חלקי בלבד על פעילותה של הקהילה בניו יורק.

דמי המנוי על "החשמונאי" היו שלושה דולרים לשנה — "רצוי מראש". לעולם לא העלה את המחיר. נושא תפוצתו של העתון הטריד את ליאון בלי הרף. הוא ניסה לפנות לקהל קוראים רחב, בעל מיגוון אינטרסים. באורח קבע נהג ליאון להתפאר שהוא מייצג את 200 אלף יהודי ארצות הברית, ומנה בין מנויו מספר גדול של "אוניטרים" (מאמינים באל אחד) וכן "מספר גדול של אמריקנים ממוצא גרמני".<sup>36</sup> ליאון אף טען למנויים רבים בניו יורק ומחוצה לה.<sup>37</sup> אם כי קשה לקבוע מה היתה באמת תפוצתו של העתון, העובדה שהצליח למלא כדי מחציתו במודעות, מעידה בלא ספק על מספר גדול של קוראים, או לפחות על רשימת מנויים גדולה די הצורך, כדי לשכנע את נותני המודעות. יש להניח שהכנסותיו של העתון מהמודעות היו גדולות

ליאון בהרחבה ובגאווה.<sup>38</sup> נוסף על כך מילאו את טורי הקריאה של "החשמונאי" ידיעות בעלות אופי כללי, גם סיפור לעת מצוא, ביקורות על ספרים, מכתב לעורך, מאמרי מערכת, תרגומים וקטעים שהועתקו מכתבי עת אחרים.

"החשמונאי" נטה לפעמים גם לפרסם ידיעות ברוח סנסציונית. ליאון לא בחל, למשל, בסיפורים סנסציוניים על מקרי מוות אלימים. הוא העתיק מהעתון "קליוולנד פליין דילר" כתבה שתיארה באורח מרוקדק ביתור מזוויע של גופת אדם. סטודנטים מהקולג' הרפואה הומיאופטית הואשמו במעשה זה.<sup>39</sup> בכתבה אחרת — שליסר לא פירסם ב"אוקסידינט" שלו — סופר על אחד, יעקב ליהמן מפילדלפיה, שנרצח וגופתו רוטשה וחוללה.<sup>40</sup> הפרטים "העקובים מדם" של המעשה, הפכו לחומר קריאה מרתק ב"החשמונאי".

### שילחו מנויים — לא תשבחות

כמות המודעות גדלה באורח ניכר בשנתיים הראשונות לקיומו של "החשמונאי". בתום השנה השנייה להופעתו כבר הכיל העתון שישה עמודי מודעות — שלושה בתחילתו של כל גיליון ושלושה בסופו, שהיה מורכב מ-12 עמודים.<sup>41</sup> הנחה בשיעור של 20 אחוז ניתנה למזכירי קהילות, לאגודות, לסוכנים, למנהלים של סניפי דואר ואחרים, שגייסו מנויים או גבו דמי מנוי בשביל העתון. בניגוד לביטאונים אחרים באותה תקופה, הסכים ליאון לקבל מודעות גם מלא יהודים. "החשמונאי" פירסם מודעות של תברה המייצרת "מלכודות לתיקנים", של חברת התה ליוניס, של חברה המייצרת תמצית זנגוויל לטיפול בהפרעות עיכול, תרופות נגד כאבי פרקים, כולרה ונוזל "קאטרין" למניעת נשירה של השיער. היו גם מודעות של יצרנים או מפיצים של קרם לשיער, כובעים, ועוד. עם נותני המודעות הקבועים נמנו מואסון ואחיו, יצרני פרוות מניו יורק ומפילדלפיה (מאוחר יותר גם מסאן פרנציסקו), קרוביה של גב' ליאון. מפרסם קבוע נוסף היה ג.מ. ג'קסון, מדיפס ניו יורקי, שעסק בהדפסת חומר בעברית ובאנגלית.



# Deborah.

Ein Beiblatt zum „Israelite," gewidmet den Töchtern Israels.

Herausgegeben von <b>Blod &amp; Co.,</b> No. 11 Dritte Straße, Cincinnati, O. No. 1.	<b>„Es werde Licht.“</b> Cincinnati, den 21. August, 1855.	Herausgegeben von <b>Isaac M. Wise,</b> Redacteur des „Israelite." Erster Jahrgang.
<b>Die Deborah.</b> „Licht, eslich ist da, im Liebeswort hat Deborah aus ihrem kleinsten Kräfte überwinden kann.“	Heiligen Klänge der Mutter, in der Demuth standhaft, mit Demuth und Geduld standhaft in den Töchtern Israels, stehen, erhaben und wahr.“	<b>Das israelitische Weib.</b> Griechen und Römer bewunderten den Frauen die höchsten und herrlichsten Eigenschaften lobten sie.“

“דבורה” – עתון שהתחרה עם ה“חשמונאי” על ציבור קוראי הגרמנית

דעותיו על הקוראים. עורכים של ביטאונים אחרים שהופיעו באמריקה לפני מלחמת האזרחים, לא היססו – בפנותם אל הקהילה היהודית – לשרת את הרעיונות שרצו לקדם. כעורך ה“חשמונאי” רצה ליאון להוציא לאור ביטאון בשביל הציבור הרחב. לדעתו, ביטאון המשרת רק צד אחד עלול לחבל ביעילותו של המאמץ המערכתי.

מכיוון שליאון פנה אל הציבור הרחב, הוא הצליח לשכנע את המפרסמים. הוא גם חתר להפוך את קוראיו ל“יותר אמריקנים”, בכך שיספק להם מידע על המדינה שבאו לחיות בה ועל אורח פעולתם של מוסדותיה. לצורך זה אף פירסם כתבות שבהן המליץ על חומר קריאה מתאים – ספרים וכתבי עת של התקופה. לעתים קרובות פירסם סקירות על מופעי תיאטרון, ריקוד וזמרה. כן פירסם, על פני עמודים שלמים, מחירי מוצרים, גם של בשר חזיר ושומן חזיר.<sup>39</sup> מן הסתם הכנסותיו היו נאות מאוד, שכן הוא שילם את שכרם של עובדי המערכת, בעלי הטורים והמתרגמים.

ליאון קיבל הדרכה ממרדכי עמנואל נוח, שהיה כאמור, דיפלומט ועורך מצליח מאוד.<sup>40</sup> והשניים אף ניהלו דיונים על הוצאת שבועון משותף.<sup>41</sup> אבל השבועון לעולם לא הופיע.<sup>42</sup> ליאון הטיף לפיתוחן של הקהילות ואף חשף מקרי שחיתות, רמייה או עיוות צדק. ה“חשמונאי” ניהל מערכה למען הקמת בית

את עקרונותיו וערכיו המוסריים והרתיים, את העזרה שהוא מגיש למפגרים, לנחשלים, למוכי גורל, לאלמנות ליתומים.

ואף על פי כן, מעולם לא רצה שעיתונו ישרת קבוצה אחת בלבד:

המפלגתיות היא שגעונם של רבים. דעתנו היא, שאנו חייבים להימנע ממשוא פנים, בלי פנייה לימין או לשמאל. אנו נביע דעתנו בלי חת, ונעניק לזולת אותה זכות בלתי מעוררת להבעת דעה. כמי שנולדו אנגלים לא נתכחש לרגשי כבוד כלי ממסדים... אבל כמי שאימצו את אמריקה מרצון, אנו חדורים הכרה עמוקה בצידקתם ובאמיתותם של העקרונות הרפובליקניים. גם לא נשמטו מזכרוננו אבות אבותינו, שהיו שבטי נוודים, ודרכם אל המלוכה היתה על טהרת הדמוקרטיה. ההיסטוריה האליילית אינה מסוגלת להצביע על דוגמאות רבות מסוג זה. מבחינת שאיפותינו הפוליטיות אנו רפובליקנים, אבל מבחינת אמונתנו הדתית אנו עברים, לא אנגלים, לא גרמנים, לא פורטוגזים או פולנים, אלא יהודים בעלי מורשת מאחדת גדולה... עד כה רווחו יותר מדי רגשות כיתתיות בינינו, שהפרידו בין קהילות ואגודות, ופגעו בכושר פעילותן.<sup>38</sup>

## תחושת שליחות

ליאון מצא מחייתו כספק מידע. הוא לא הטביע את חותמו האישי על ה“חשמונאי”. הוא חש שהציבור לא יסמוך ידו על כלי מבטא “מפלגתי” ועם זה לא ראה עצמו בעל סמכות או ידע בנושאים תיאולוגיים, כדי לכפות

לבסוף, ב-1851, לאחר הבטחות אין ספור, הוציא לאור מוסף אחד בגרמנית ומיד חדל.<sup>34</sup> ואולם, המודעות בשפה הגרמנית המשיכו להתפרסם לעתים קרובות ב“החשמונאי”. ב-1856 הוסיף בכמה גיליונות גם חומר בגרמנית והכתיר את המדור Der Asmonean, אך העתוי לא היה קולע כלל, מכיוון שרוב היהודים דוברי הגרמנית, שהיו מעוניינים בחומר קריאה בשפה זו, קראו עתה את Die Deborah, שיצא לאור בסינסינטי, בעריכתו של הרב יצחק וייז, או את “סיני”, בעריכתו של הרב דוד איינהורן. המודעות בגרמנית, שהופיעו דרך קבע ב“החשמונאי”, ניתנו מן הסתם על ידי חברות – כגון אמריקן אקספרס – שלא היו להן כלים לאמוד את מספר דוברי הגרמנים הנמנים עם קוראי העתון. ליאון המשיך לפרסם מדי פעם מדור בגרמנית ולעתים הקדיש לכך עמוד מערכת, תחת הכותרת Der Asmonean באותיות גותיות.<sup>35</sup>

מלכתחילה שאף ליאון להשתמש בעתונו כבמנוף להגברת איחודה של האוכלוסייה היהודית, תחילה בניו יורק ואחר כך בקנה מידה כלל ארצי. הוא הטיף לעריכת מפקד בקרב יהודי ארצות הברית ואף פנה בקריאה לראשי קהילות ואגודות ברחבי המדינה לספק פרטים על מוסדותיהם, פעיליהם ומספר חבריהם.<sup>36</sup> בשל הרקע האורתודוקסי שלו האמין – כמוהו כליסר – כי מינוי בית דין, שיהיה הסמכות הדתית העליונה, הוא השיטה הטובה ביותר להשגת המטרה.

“אחדות היא עוצמה” כתב ליאון. הוא הצטער על העדר מידע מהימן על מספר היהודים באמריקה או אפילו בניו יורק עצמה, ופירסם דיווחים מטעם אירגונים שונים בנושא זה. הוא גילה כי הציבור מופתע מהרשימה הגדולה של חברי האירגונים. אירגון אחד, שהוקם רק לפני 15 חודש, כבר מונה 300 חברים. מסדר בני ברית מנה 700 חברים בניו יורק. לבני ברית היו תשע לשכות שמנו 1,500 חבר בסינסינטי, בבולטימור, בפילדלפיה, והמסדר היה אז רק בן שמונה שנים.<sup>37</sup> ליאון האמין כי מסדר בני ברית יפרח וישגשג “עד שימנה אלפים ולא רק מאות.” הוא שיבח את הקשרים האמיצים הקיימים בין חברי המסדר,

לסנסציוניות. "החשמונאי" היה כמדומה הביטאון היהודי המוצלח ביותר מבחינה פיננסית באותה תקופה. למרבה הצער מת העתון עם מותו של העורך. אלמנתו התחננה ממש שמישהו ירכוש את העתון, או לפחות יסכים לנהלו. לשווא. "החשמונאי" התקפל ולא היה עוד.<sup>43</sup>

עברית: יצחק ינאי

ליאון הכיר בעובדה שליהודי אמריקה יש גם אינטרסים החורגים מתחומיה הצרים של הקהילה היהודית. לפיכך החליט שמן הראוי לפרסם מאמרים בנושאי עסקים, תיאטרון, ספרות ופוליטיקה. הוא פיתח מודר פיננסי מצויין, אולי לפי המתכונת של ה"רף לממן" שהתפרסם בעתונו של גיימס גורדון בנט, "ניו יורק הרלד". הוא סיפר תמיד בשבחם של המפרסמים, אם כי כמה מהמודעות הדיפו "ריח לא טוב" של טעם רע ונטייה

חולים יהודי "שינוהל באורח דמוקרטי", והטיפו בלי הרף להקמת בית יתומים יהודי. היה זה רוברט ליאון שפסל כפילות של מוסדות צדקה בניו יורק וקרא לפתיחתם של בתי ספר יהודיים. אין ספק, שהיתה לו לרוברט ליאון תחושת שליחות כעורך ועתונו היה מכוון באמת לציבור הרחב. "החשמונאי" הגיע אל קוראים, חברי קהילה, שאם כי הלכה ונטמעה, היא גם הכירה במקום המיוחד שיועד לה באמריקה.



11. כ"החשמונאי" מ-1 בנובמבר 1849 הוכח המוטו "אחדות היא עוצמה", וב"החשמונאי" מ-24 באוגוסט 1852 "הידע הוא עוצמה". ליאון שינה את המוטו של העתון ואף הסביר את מגיעיו.
12. אוקסידינט, 7, אוקטובר 1849.
13. מאמרי מערכת שהביעו תמיכה בבחירת ביוקן לנשיא, ברקנברידג' לסגן הנשיא ופרננדו ווד לתפקיד ראש עיריית ניו יורק ואחר כך מושל ניו יורק, פורסמו בכל גיליון של "החשמונאי" באותה שנה.
14. "פוליטיקה או לא פוליטיקה", החשמונאי, 15 באוגוסט 1856.
15. "מגילת הבחירות", החשמונאי, 13 בנובמבר 1857.
16. "פוליטיקה או לא פוליטיקה", ראה הערה 14 לעיל.
17. "פרננדו ווד לסגן נשיא", החשמונאי, 23 באוגוסט 1856.
18. "הודעות וצווים", החשמונאי 6 ביוני 1856. צווים אלה היו קשורים להפעלת קרנות אקספרס, כרכרות, עגלות לאיסוף אשפה, ארוות, וכן כללו רשימה מלאה של התראות למניעת עברות עירוניות מכל הסוגים.
19. "עמנואל הארט חזר לקונגרס", החשמונאי 8 בינואר 1850. וכן דיווח על דרך הצבעתם של תושבי ניו יורק לקונגרס, בייחוד ברבעים ה-3 וה-4.
20. החשמונאי, 3 ביוני 1853.
21. "דברי אוכרה קצרים למר ובסטר", החשמונאי, 29 באוקטובר 1852.
22. "תיאלולגי ופילוסופי", החשמונאי, 8 באוקטובר 1852; "תפילה", החשמונאי, 30 בינואר 1852.
23. "ביתור מזויע של גופת אדם", החשמונאי, 27 בפברואר 1852.
24. "רצח מזועזע ליד פילדלפיה", החשמונאי, 16 בפברואר 1852.
25. ראה, למשל, "החשמונאי" מ-17 באוקטובר 1851.
26. החשמונאי, 2 ו-9 במאי 1856.
27. החשמונאי, 12 ביולי 1850; "לכותבים", המאמר מבוסס על מאמר באנגלית שנכתב על ידי ברברה שטראוס ויד עבור "אמריקן גינוליס", אביב 1990.
1. כארכיון היהודי-אמריקני בסניסיני ישנה כרססת על ביטאונו של בוש. תיאור מצויין על כך פורסם בידי גידו קיש במאמרו, "ישראל הרלד, השבועון היהודי הראשון בניו יורק", היסטוריה יודאיקה, 2, אוקטובר 1940, עמ' 84-65.
2. היימן גרינשטיין, "החשמונאי, השבועון היהודי הראשון", ב-Journal of Jewish Bibliography, אפריל 1939, עמ' 7162.
3. אחיו, בעל רכוש, ניספה בשריפה הגדולה בסאן פרנציסקו ב-22 ביוני 1851. קטעים על קורות חייו של ליאון התפרסמו ב"מותו של רוברט ליאון", החשמונאי, 12 במרס 1858.
4. לפי מודעותיהם, נמצאו אחיה של דינה מראסון בניו יורק כבר בשנת 1829, שם הקימו מפעל לפרוות.
5. "מותו של מר רוברט ליאון", החשמונאי, 12 במרס 1858.
6. "הרצאות ומרצים", אוקסידינט, מאי וספטמבר 1846.
7. "אל המנויים שלנו", החשמונאי, 26 באוקטובר 1845.
8. ליאון הודיע שהוא גיזין הלייר יוציא עתון בימים שלישי ושישי בשבוע, ממשרדם ברחוב נסאו 140, ניו יורק. המחיר: 5 דולרים לשנה. התשלום מראש. העתון נקרא: The New York Mercantile Journal and Financial Record ונמסר שיהיה מוקדש לאינטרסים אמריקניים בשטחי כספים, ביטוח ומסחר. בתקופה מאוחרת יותר נקרא העתון The Mercantile Journal and Railroad Gazette.
9. "לווייתו של רוברט ליאון", החשמונאי, 19 במרס 1858.
10. "החשמונאים", החשמונאי, 1 בנובמבר 1849; "אחרוני הנסיכים בקרב בני ישראל היו החשמונאים".